

Διάλογοι! Θεωρία και πράξη στις επιστήμες αγωγής και εκπαίδευσης

Τόμ. 5 (2019)

Βιβλιοπαρουσίαση: Κορτέση-Δαφέρμου, Χ., & Σφυρόερα, Μ. (2019). Βιβλία με ιστορίες: για τον γραμματισμό και την κοινωνική ενδυνάμωση όλων των παιδιών. Αθήνα: Gutenberg.

Μαρία Παπαδοπούλου

doi: [10.12681/dial.22002](https://doi.org/10.12681/dial.22002)

Copyright © 2019, Maria Papadopoulou

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαδοπούλου Μ. (2019). Βιβλιοπαρουσίαση: Κορτέση-Δαφέρμου, Χ., & Σφυρόερα, Μ. (2019). Βιβλία με ιστορίες: για τον γραμματισμό και την κοινωνική ενδυνάμωση όλων των παιδιών. Αθήνα: Gutenberg. *Διάλογοι! Θεωρία και πράξη στις επιστήμες αγωγής και εκπαίδευσης*, 5, 227–229. <https://doi.org/10.12681/dial.22002>

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Κορτέση-Δαφέρμου, Χ., & Σφυρόερα, Μ. (2019). *Βιβλία με ιστορίες: για τον γραμματισμό και την κοινωνική ενδυνάμωση όλων των παιδιών*. Αθήνα: Gutenberg

Μαρία Παπαδοπούλου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Διαβάζοντας το βιβλίο της Χαράς Κορτέση-Δαφέρμου και της Μαρίας Σφυρόερα αισθάνθηκα έντονα την επιθυμία να μπορούσα πάω αύριο κιόλας σε ένα νηπιαγωγείο και να δοκιμάσω με τα παιδιά να φτιάξουμε πράγματα με βιβλία, σαν αυτά που μας παρουσιάζουν οι συγγραφείς, οι συνεργάτιδες και ο συνεργάτης τους. Δυστυχώς, δεν είμαι νηπιαγωγός –πραγματικά είναι φορές που λυπάμαι γι' αυτό– και αρκέστηκα να σκεφτώ πώς θα μπορούσα να το χρησιμοποιήσω στο δικό μου εκπαιδευτικό πλαίσιο, δηλαδή στην εκπαίδευση των μελλοντικών εκπαιδευτικών. Από το πλούσιο υλικό που προτείνεται πολλές ιδέες μου ήρθαν στο νου και σίγουρα θα έρθουν κι άλλες καθώς θα ωριμάζει η ιδέα.

Εκκινώντας από τη διαπίστωση ότι η σχέση αρκετών παιδιών με τα κείμενα είναι εξαιρετικά περιορισμένη, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η συνολική εκπαιδευτική πορεία τους αλλά και η κοινωνική ενδυνάμωσή τους, οι συγγραφείς υποστηρίζουν την αναγκαιότητα μίας θετικής, ουσιαστικής και δημιουργικής σχέσης με τα βιβλία με ιστορίες από τη μικρή ηλικία, ώστε τα παιδιά να γίνουν δια βίου κριτικοί αναγνώστες και αναγνώστριες. Με βασική παραδοχή ότι ο γραμματισμός έχει κοινωνική διάσταση και δομείται κοινωνικά, οι συγγραφείς παρουσιάζουν με συντομία το θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο στηρίχθηκαν για τη συγκρότηση της πρότασης την οποία παρουσιάζουν με ποικίλα παραδείγματα από διαφορετικούς εκπαιδευτικούς χώρους. Ωστόσο, η βασική στόχευση του βιβλίου δεν είναι τόσο –ή μόνο– το να προτείνει χρήσιμες διαδικασίες αξιοποίησης των βιβλίων στο νηπιαγωγείο –όπως και στο Δημοτικό Σχολείο– όσο το να εισαγάγει τις αναγνώστριες και τους αναγνώστες του σε μία οπτική αναστοχασμού πάνω σε εκπαιδευτικές πρακτικές, σύμφωνα με την οποία τα βιβλία γίνονται το μέσο για την κοινωνική ενδυνάμωση και συμπερίληψη όλων των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Το βιβλίο απαρτίζεται από έξι κεφάλαια, εκ των οποίων τα δύο πρώτα παρουσιάζουν τις θεωρητικές παραδοχές των συγγραφέων για την προώθηση του γραμματισμού στις μικρές ηλικίες προτείνοντας με όχημα το βιβλίο την ανάπτυξη διαφοροποιημένων μαθησιακών περιβαλλόντων που θα εμπλέκουν όλα τα παιδιά.

Πριν, όμως, από αυτά, οι συγγραφείς καταθέτουν δύο σημαντικά αυτοβιογραφικά κείμενα που δείχνουν τη δική τους προσωπική διαδρομή. Από το κείμενο της Χαράς Κορτέση-Δαφέρμου κρατώ ως σημαντική την ενοχή που καταθέτει,

Υπεύθυνη επικοινωνίας: Μαρία Παπαδοπούλου, mpapadopoulou@nured.auth.gr, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

όταν διαπιστώνει ως νεοδιόριστη καθηγήτρια Γαλλικών στην Κρήτη (άρα ως μέρος και η ίδια του εκπαιδευτικού συστήματος) ότι κάποιες μαθήτριες και κάποιοι μαθητές της στην Α' Γυμνασίου δεν μπορούσαν ακόμη να διαβάσουν. Αναζητώντας στα σχολικά αρχεία αλλά και σε θεωρητικά κείμενα τους πιθανούς λόγους για αυτό το φαινόμενο, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το σχολείο μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στη σχολική επι/αποτυχία των μη προνομιούχων. Η εμπλοκή της Μαρίας Σφυρόερα σε ένα κέντρο δημιουργικής απασχόλησης για παιδιά μεταναστών στη Γαλλία την οδήγησε να κατανοήσει ότι η ανάγνωση και παραγωγή ιστοριών μπορεί να λειτουργήσει θετικά στην κινητοποίηση σχολικά 'αδιάφορων' μαθητών.

Με ένα σχετικά σύντομο αλλά πολύ ουσιαστικό κείμενο, η Χαρά Κορτέση-Δαφέρμου εξηγεί τη σημασία των βιβλίων με ιστορίες στον γραμματισμό των παιδιών. Υιοθετώντας την οπτική του γραμματισμού ως κοινωνικής πρακτικής στο πλαίσιο μίας κοινότητας και με βάση την κονστρουκτιβιστική θεωρία του Πιαζέ για τον ενεργητικό και δημιουργικό ρόλο του παιδιού, καθώς και την κοινωνιο-κοντρουκτριβιστική θεωρία του Βυγκότσκι για τη σημασία της αλληλεπίδρασης στη μάθηση, παρουσιάζει ερευνητικά δεδομένα, συζητάει παραδείγματα παιδιών που ανακαλύπτουν τον γραμματισμό μέσα από τα βιβλία και τονίζει τη σημασία της διαπραγμάτευσης νοημάτων μέσα από αλληλεπιδραστικές αναγνώσεις βιβλίων.

Τονίζοντας την κοινωνική διάσταση του γραμματισμού η Μαρία Σφυρόερα στο 2ο κεφάλαιο συζητάει τα κοινά σημεία ανάμεσα στη διαφοροποιημένη παιδαγωγική και την παιδαγωγική του γραμματισμού και προτείνει διαδικασίες ανάγνωσης βιβλίων με στόχο την αποδοχή της διαφορετικότητας, της πολλαπλότητας των προσεγγίσεων και ερμηνειών σε ένα πλαίσιο κριτικού γραμματισμού.

Στο 3ο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι τρόποι με τους οποίους οι συγγραφείς προτείνουν να αξιοποιούνται τα βιβλία με ιστορίες στις σχολικές τάξεις με βάση τις θεωρητικές παραδοχές των δύο προηγούμενων κεφαλαίων.

Στο 4ο παρουσιάζονται δράσεις που υλοποιήθηκαν σε σχολεία και βιωματικά εργαστήρια που οργάνωσαν οι συνεργάτιδες και ο συνεργάτης (Κωνσταντίνα Αβλάμη, Ευαγγελία Κοσμίδου, Φωτεινή Κωστούδη, Βικτωρία Λαγοπούλου, Μαρίνα Μπεθάνη, Σοφία Μώραλη, Δέσποινα Νίκα, Μαρίνα Στάθη και Πέτρος Χαραβιτσίδης) που προσέφεραν κείμενά τους στο συγκεκριμένο βιβλίο. Οι εκπαιδευτικοί αυτοπαρατηρούνται, πειραματίζονται, ερευνούν, αναστοχάζονται, στέκονται κριτικά απέναντι στην εκπαιδευτική διαδικασία και μας μεταφέρουν την εμπειρία τους. Στις πρωτότυπες δράσεις και δραστηριότητες που παρουσιάζονται λεπτομερώς με αξιοποίηση βιβλίων με ιστορίες είναι εμφανής η ύπαρξη κοινών αρχών οι οποίες, ωστόσο, βρίσκουν διαφορετικές εφαρμογές/ υλοποιήσεις στα ποικίλα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα.

Οι 'φωνές' των παιδιών είναι παρούσες σε όλες τις παρεμβάσεις. Τα παιδιά έχουν ενεργητικό ρόλο, αποφασίζουν για την οργάνωση και τη συνέχεια των δράσεων, δημιουργούν ήρωες, αναλαμβάνουν ρόλους, προτείνουν επιλύσεις σε προβλήματα, δημιουργούν, διαπραγματεύονται τις διαφορετικές απόψεις, αλλά κυρίως διασκεδάζουν κάνοντας πράγματα με νόημα για τα ίδια. Μέσα στις δράσεις που οργανώνονται με αφορμή βιβλία με ιστορίες τα παιδιά αναπτύσσουν τον γραμματισμό τους,

διαπραγματεύονται τις γνώσεις τους, παράγουν ομαδικά κείμενα, διαβάζουν και κατανοούν την κοινωνική διάσταση της γραφής.

Οι πολλές και πρωτότυπες ιδέες εκπλήσσουν θετικά τους αναγνώστες του βιβλίου. Οι εν ενεργεία και μελλοντικοί εκπαιδευτικοί μπορούν να βρουν σε αυτό το κεφάλαιο πολλές ιδέες για αξιοποίηση βιβλίων με ιστορίες στη δική τους τάξη, ωστόσο αυτό που κυρίως αναδύεται είναι η εμπιστοσύνη που δείχνουν οι εκπαιδευτικοί στα παιδιά και η δημιουργία μαθησιακών περιβαλλόντων που επιτρέπουν και παρακινούν όλα τα παιδιά να συμμετέχουν δημιουργικά, ενισχύοντας, όπως αναφέρει η Κωνσταντίνα Αβλάμη, 'το θετικό πρόσημο της διαφορετικότητας'.

Η αξιοποίηση βιβλίων με ιστορίες στο πρόγραμμα για τους μειονοτικούς μαθητές και μαθήτριες στη Θράκη είναι το αντικείμενο του 5ου κεφαλαίου, όπου επισημαίνεται η σημασία των βιβλίων στην κοινωνική ενδυνάμωση των παιδιών και στη βελτίωση των γνώσεών τους στην ελληνική γλώσσα, ενώ στο 6ο κεφάλαιο παρουσιάζονται προτάσεις αξιοποίησης βιβλίων με ιστορίες στις διδακτικές παρεμβάσεις που σχεδιάζουν και υλοποιούν φοιτήτριες και φοιτητές στο πλαίσιο της Πρακτικής τους Άσκησης στο ΤΕΑΠΗ.

Στην παρούσα, αναγκαστικά σύντομη, παρουσίαση ίσως δεν έγινε αρκούντως εμφανής η συμβολή του βιβλίου στη θεωρητική συζήτηση για τον γραμματισμό στις μικρές ηλικίες. Σε ένα ιδιαίτερα δυσμενές διεθνές πλαίσιο που προτείνει την 'επιστροφή στα βασικά' (back to basics) –δηλαδή, την έμφαση στα 'γραφοφωνήματα' για την κατάκτηση της ανάγνωσης, την αποπλαισιωμένη προσέγγιση του γραμματισμού και άλλες εξίσου συντηρητικές και απόλυτα δασκαλοελεγχόμενες επιλογές– στο βιβλίο που συνέγραψαν η Χαρά Κορτέση-Δαφέρμου και η Μαρία Σφυρόερα υποστηρίζεται ότι τα παιδιά μπορούν να κατακτήσουν τον γραμματισμό δημιουργώντας, αλληλεπιδρώντας, διασκεδάζοντας και ικανοποιώντας ανάγκες που αναδύονται στο πλαίσιο δράσεων με βιβλία με ιστορίες.